

FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1963

*"Liten kvällsmusik i herrgårdsmiljö."
Från en konsert i Skogaholm på Skansen
den 14 juni 1962.
Foto Studio Antoni & Geblin.*

Redaktion:

GÖSTA BERG • SAM OWEN JANSSON

MARSHALL LAGERQUIST

Redaktör: Marshall Lagerquist

Omslagets färgbild visar ett utsnitt ur en miniatyr av J. H. Schildt med de svenska drabanterna invecklade i handgemäng med sachsiska trupper i röda uniformer under övergången av Düna år 1701. Se Erik Andréns och Alf Åbergs uppsats Arvid Horns trofétavlor och övergången av Düna i denna årsbok.

La couverture en couleur représente un fragment d'une miniature de J. H. Schildt: Le passage de la Duna en 1701, avec la troupe des trabans suédois aux prises avec les troupes saxonnes aux uniformes rouges. — Voir dans ce même volume les explications de MM. Erik André et Alf Åberg: Les deux tableaux ornés de trophées d'Arvid Horn et le passage de la Duna.

Tryckt hos Boktryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1963

Klichéerna från Grohmann & Eichelberg AB, Stockholm

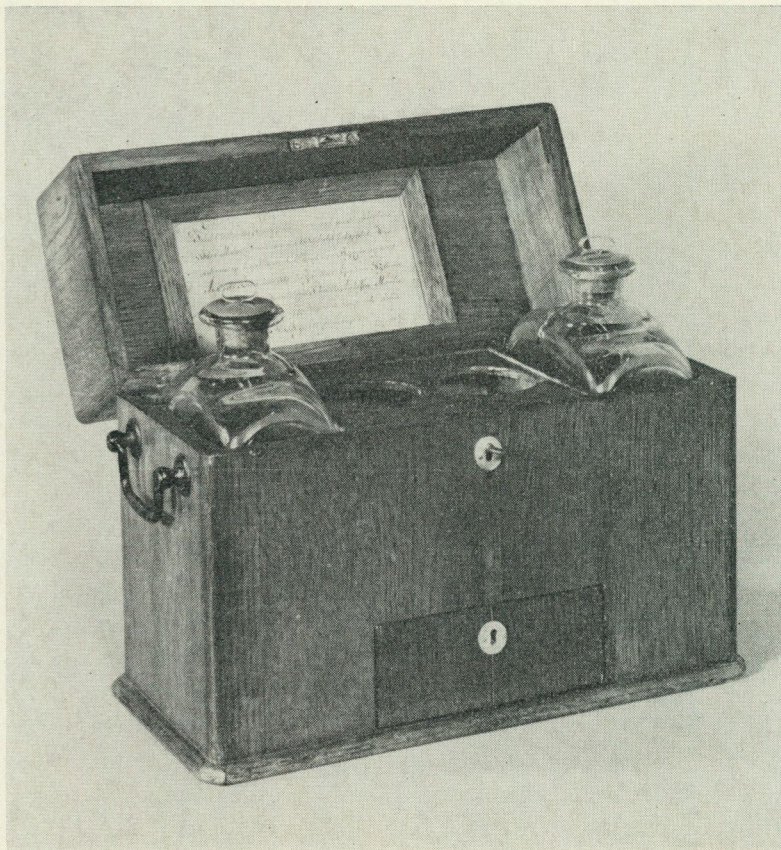
Färgbilden av guldterrinen framställd hos Esselte AB

ÅRSTAFRUNS EKEFLASKFODER

Ett litet flaskfoder av ek med prydligt textad och väl infattad etikett om förfärdigandet är i årsförvärvet ett exempel på den elit av kulturhistoriskt minnesgoods som bär sin tillkomsthistoria med sig och vars hemomgivning är ingående skildrad i samtida anteckningar. Det är ryttmästarinnan Märta Helena Reenstiernas flaskfoder, gjort av ekvirke som vuxit på Södermalm medan dess marker lågo obebyggda som utägor till Årsta gård. Och den samtida skildringen består av Årstadagboken, ryttmästarinnans numera allbekanta protokoll över hemmets dagliga tillvaro under ett halvt århundrade.

Den första maj 1815 satte man igång rivningen av hälften av en gammal stor träbyggnad vid Årsta, som enligt sägnen var byggd av ekvirke som vuxit på Södermalm. Genom läsning av Johan Elers Stockholmsbeskrivning blev ryttmästarinnan år 1816 så livligt påmind om det märkliga häri att hon — som alltid var angelägen att tillvarata Årsta historiska minnen alltifrån Birger Jarls tid som gårdens ägare redan före Stockholms grundläggning — försåg det av eksyllen gjorda flaskfodret med minnesskrift, textad av hovbokbindare J. C. Caloander, och silverbeslag.

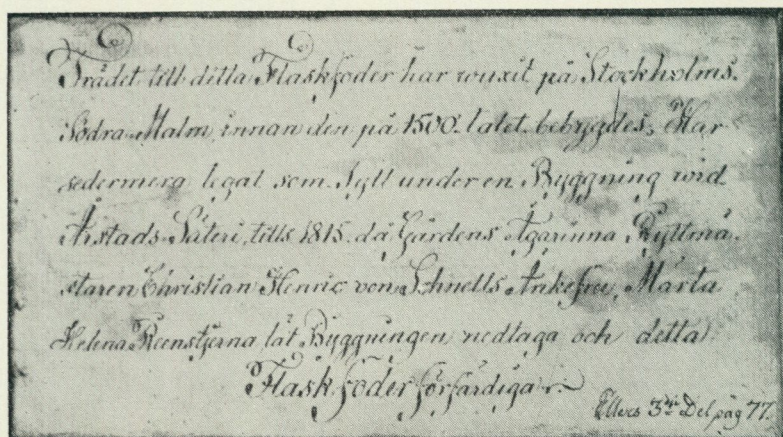
I myllret av dagbokens mångfaldiga notiser om allt och alla kring Årsta är denna sak flitigt uppmärksammas i all synnerhet under tiden efter bekantskapen med Elers. Under året, då pjäsen bör ha tillkommit, saknas emellertid notiser därom. Vid den tiden hade ryttmästarinnan för sina möbelsnickerier och dylikt börjat anlita den ansedde hovsnickaremästaren Dumrath. Men det nu framkomna schatullet med sin inskrift är i många avseenden av en annan och friare skapnad än vad man måste tänka sig för en produkt från en modemedveten skråmästares verkstad. Därtill talar de båda flaskornas monogram — ryttmästarens och fruns — för tillkomst före hans dödsår 1811. Och vidare innehåller dagboken utförliga notiser till bekantskapen med en byggnads-

snickaregesäll, Carl Lundberg, som 1799 jämte inredningsarbete gjorde ett ekeflaskfoder åt ryttmästarinnan. Det ligger snubblande nära till hands att i det nu framkomna arbetet se handlaget av en yrkesman av den arten, en viss grad grövre i utförandet och mindre bundet av dagens stilkaraktär. Men för att sammanpara dessa motstridiga tids- och stilelement krävs att antingen misstänkliggöra dagbokens fullständighet eller ock att beskylla författarinnan för ett visst missminnande eller en tankevolt till den

Märta Helena Reenstierna vid Årstavikens södra strand nedanför hennes gård Årsta, avvaktande prins Fredrik Adolfs ankomst sjöledes. Utsnitt ur en oljemålning från 1796—1798 av Pehr Estenberg.

historiska traditionens fromma. Och en sådan slutsats kanske man kan dröja med i hopp att dagboken ändå gömmer på en enklare lösning som en nål i myrstacken.

Sigurd Wallin

Zusammenfassung

Das eichene Flaschenfutter der gnädigen Frau zu Årsta

Unter den Neuerwerbungen befindet sich ein Flaschenfutter, das für Frau M. H. Reenstierna zu Årsta, einem Herrenhof ganz in der Nähe von Stockholm, angefertigt wurde. Laut der Aufschrift des Deckels stammt das Holz von einem 1815 niedergelegten jahrhundertealten Gebäude des Gehöftes; der Überlieferung zufolge war jenes Gebäude aus Eichenholz vom jetzigen Stadtteil Södermalm aufgeführt worden. In Frau Reenstiernas Tagebuch wird erzählt, das die zierlich geschriebene Aufschrift am 13. Dez. 1817 vom Hofbuchbinder J. C. Caloander geliefert wurde.